
Religions-Diktatur i Folkeskolen

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Religions-Diktatur i Folkeskolen

4

Religions-Diktatur i Folkeskolen

Religions-Diktatur i Folkeskolen

Religions-Diktatur i Folkeskolen.

Jp. 5/11 33.[1]

Af Sognepræst Kaj Munk.

Min gamle Ven Dr. teol. Nøjgaard sidder og snakker om Religionsundervisningens Fremtidskaar i den danske Skole, og inden vi ved af det, ligger følgende Betragtninger paa "Jyllandsposten"s Bord:

Der er god Gang i Ligkistesnedkeriet. Ikke at der er Højkonjunktur for vore snedkerende Medmennesker. Tværtimod. I vore Dage vil Folk hverken fødes eller dø. De vil kun giftes. Men det til Gengæld ogsaa adskilligt mere end den ellers foreskrevne ene Gang. Det Lig, der arbejdes paa Kiste til, er da heller ikke død endnu og skal med Guds Hjælp heller aldrig blive et Lig trods alle undervisningsministerielle Forberedelser til Begravelsen. Det er den danske Skoles Frihed, det drejer sig om. Nylig blev der begaaet et kraftigt Attentat paa den og Brædderne til Kisten høvlet til, da man besluttede at afskedige Præsterne (saa godt som) fra den danske Skoles Tjeneste og erstatte dem med Amtsskolekonsulenter eller Kredslærere eller Posekiggere eller Kæphesteryttere eller, hvad de efterhaanden kom til at hedde, da dette Afkom af Den danske Lærerforening og Undervisningsministeren omsider efter svære Fødselsveer kom til Verden, ikke umærket af den kraftige Fødselshjælp, som gjordes behov. Til Trods for, at det efter almindelig Opfattelse er Præsternes Forret i Ydmyghedens Navn at lade sig sjofle og til Trods for, at der naturligvis har været smaalige og latterlige Præstechikaner overfor betydelige og selvstændige Lærere, saa har *Friheden* i vor Skole og for vore Lærere haft mageløst gode Kaar i det præstelige Tilsyns Dage, som - siden Lærerne fik en god Uddannelse og blev en Stand med Selvbevidsthed - væsentlig har været det præstelige Ikke-Tilsyns Dage.

Det maa i det mindste være tilladt at befrygte, at Lærerne med denne Lærerkontrollør har lavet Ris til deres egen Hale og i Forening med Regeringsembedsmændene har faaet Held til at spænde Ben for den højtelskede Frihed.

Men saa meget er i hvert Fald vist, at med de Bestræbelser, som det borgbjergske Ministerium med dets haandgangne Mænd og højlærde Kommissioner udfolder for at tvinge Undervisningen, først og fremmest i Religion, ind i nye, saakaldte videnskabelige og kulturhistoriske Folder, er man i Færd med at tildanne selve Laaget til Skolefrihedens Ligkiste. Ganske vist er vort Folks Frihedstrang og Frihedsvane sikkert nok saa indgroet, at Laaget aldrig kommer paa og Kisten aldrig i Brug; men hvad Mening er der saa i at spille Tid og Penge paa at udarbejde Genstande, som straks maa henstilles i den Krog i Oldnordisk Museum, som er beregnet paa Ting, fundet i Danmark, men af fremmed Oprindelse?

*

Hvad vil det nemlig sige, at Religionsundervisningen i Folkeskolen skal orienteres efter Videnskabens Resultater? At Lærerne skal fortælle Bibelhistorie saadan, som Videnskabs-

mændene mener, at Bibelens Historie ser ud? At Lærebøgerne skal korrigeres efter de moderne Forskninger's Stade? At Lærerens Undervisning skal være orienterende og objektiv? Ja, hvis det i det hele taget skal betyde noget - (hvad det antagelig slet ikke skal; naar alle Forbeholdene kommer med, bliver det vel en ynkelig Mus, der fødes af Bjergenes Veer) - saa maa det være dette, at Lærerens Frihed til at tale fra Leveren skal knægtes, og at Stoffets Frihed til at tale barnligt til Børnene skal baandlægges.

Lærerens Frihed knægtes. Thi det kan være meget godt at ville tage Hensyn til de sarte Samvittigheder hos Lærere, som ifølge deres Stilling skal give Religionsundervisning, men ikke staar i noget personligt Forhold til den Kristendom, de skal meddele Kundskab om. Men den Slags Mennesker har hidtil fundet sig tilpas indenfor Skolen, fundet en *modus vivendi* med frelst Samvittighed - saafremt de da i det hele taget kunde staa bare med Respekt overfor det religiøse Stof; ellers har de virkelig maattet - og maa de bestandig, saa længe vi skal have en kristen Skole her i Landet- trække sig tilbage fra Skolegerningen - skønt: de kan jo nøjes med - saa moderat, maaske ovenud moderat har man bestandig stillet sig - at træde ind i et Skolearbejde med Fagdeling, hvor de kan slippe for "Faget" Religion.

Hvis man nu af ganske upaakrævet Omsorg for en Samvittighedsnød, som ikke eksisterer, vil give Lærerne "videnskabelig", "objektiv", "refererende" Mundkurv paa, saa er man ude i det hysteriske, saa tager man Livet af den virkelige Frihed for at hævde en indbildt Frihed. Dr. Kaper har fuldstændig Ret, naar han i et hastigt, men varmt skrevet Indlæg i denne Sag ("Bibelkritik og Religion", Gyldendal) skriver: "Vel: jeg ønsker ikke, at Skolens Religionsundervisning skal være Religionsudøvelse eller Religionsindøvelse. Tværtimod er det rigtigt allerede for at fri Læreren for en Samvittighedskonflikt at begrænse sig til at fordre en loyal, samfølende Kundskabsmeddelelse. Jeg mener endog, at enhver ubarnlig Andagt bør skys, mens personlig Indfølelse i Religionen naturligt vil springe frem af et følende, ja blot forstaaende eller respekterende Sind. Ligesom jeg frygter et Undermaal af religiøs Belæring, fordi det slaar ud i Overtro og Humbug, forkaster jeg et Overmaal, der lettest gør immun og forstokket".

Heri turde Borgmesterdoktoren have indlysende Ret. Men naar de ministerielle Ligkesteforfærdigere vil paalægge alle Lærere ikke at gaa udenfor det refererende, objektive osv., saa faar vi en dødfødt, en kold og farveløs Bibelhistoriefortælling, som hverken Lærer eller Forældre kan være tilfreds med eller vil finde sig i. Hvis det skal blive halvt- eller heltulovligt i vor kristne Skole at meddele Børnene Kristendomskundskab ud af personlig Overbevisning, Grebethed og Tro, saa er det forbi med Friheden i Skolen, men ogsaa med den Taalmodighed som det blide danske Sind ellers er saa velsignet udstyret med. Saa bliver der Oprør. Saa bliver Friskolefolkene glade, thi saa faar de Søgning som aldrig før - noget, som denne hensygnende Bevægelse utvivlsomt vil hilse med Glæde, men som det dog næppe kan være en Opgave for Statens Lovgivning om Folkeskolen at fremkalde.

*

Det var Lærerens Frihed. Men nu Børnenes Frihed eller rettere det bibelhistoriske Stofs Frihed til at virke efter dets Bestemmelse paa Børnene. Ministeriet og den, som Kaper siger,

”lille Mand” af en Professor, som paa dette Omraade fører Hovedordet i Kommissionen, vil have det videnskabelige frem. Det er dog for galt, at Børnene skal tro paa Skabelsesberetningen (eller -beretningerne) og meget andet Sagnvæsen i Det gamle Testamente. Nej, de skal stilles Ansigt til Ansigt med Bibelforskningens - Bibelkritikkens - Resultater, sikre Resultater. Der skal ikke bildes dem noget ind, som de siden hen med Smerte maa opdage ikke er Virkelighed og historisk Sandhed. De skal ikke oplæres i Bibelens Skrøner, men i Professor Bentzens bibelkritiske Visdom og videnskabelige Sandhedsord. Jo tak, de skal nok blive velhjulpne, om ikke til andet, saa til Kedsomhed og Lede ved Religionstimerne.

Er Børnene da teologiske Studenter? Det tror maaske det lærde Kommissionsmedlem samt stud. teol. Borgbjerg, vi andre derimod ikke. Børnene skal have det, som det staar der; mere barnligt-enfoldigt sandt, end det staar der, kan det ikke gøres. Der skal ikke bindes Børnene noget paa Ærmet. Nej vist. Men det er heller ikke historisk Videnskab, Børnene skal oplæres i, men Religion. Og det er højst sandsynligt, at det religiøse Indhold i Fortællingerne slipper dem af Hænde, hvis de skal beskæftige sig med deres ”videnskabelige” Indhold. Morten Pontoppidan lod med et genialt Greb Patriarkernes Historie være Moses’ Moders Genfortælling for sin lille Dreng af den jødiske Tradition om Folkets Liv fra Skabelsen indtil hendes egen Tid.

Dermed har i Virkeligheden Videnskaben faaet, hvad den kan tilkomme, især da Videnskaben - det er det næste Punkt af Betydning - ikke kender til ”sikre” Resultater; i hvert Fald kender Aandsvidenskaberne meget lidt. Den, som een Gang har erkendt det, har faaet en kraftig Modgift mod den gængse Overtro paa og næsegruse Tilbedelse af det Gudebillede, som hedder ”Videnskaben”.

*

Endelig - og det er det sidste og vigtigste - er det jo ikke en ”videnskabelig” Fremstilling af Jødernes Historie, der danner Baggrunden for Jesu Virke og for Kristendommen, men netop Jødernes Historie, som vi har fortalt den i det gamle Testamente. Og at det er som en Forberedelse til Fortællingerne om Jesus, at den jødiske Historie forklares for Børnene, er alle enige om. At lave om paa Bibelen efter de videnskabelige Resultater vil da være at forvanske Meningen med det hele, at forrykke Baggrunden for Kristendommen, at lægge Bibelen i Spændetrøje, at berøve den dens inderste Hensigt, dens religiøse Frihed overfor det modtagelige Barnesind.

Derfor, Hr. Undervisningsminister, Hr. Skolekonsulent, Hr. Professor, lad Fuskeriet i det ædle Ligkistesnedkerhaandværk fare. Det er ogsaa forgæves. Den danske Skoles Frihed dør ikke. Naar det gælder Religionsundervisningen og Religionslærebøgerne trænger vi i hvert Fald ikke til noget Diktatur.